

EDUSKUNNAN
TYÖASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä

15 päivänä syyskuuta 1992

Lausunto n:o 2

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 17 päivänä kesäkuuta 1992 hallituksen esityksen n:o 95 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että kaikkien muiden erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina kansliapäällikkö Pertti Sorsa, osastopäällikkö Matti Salmenperä, toimistopäällikkö Ilse Koli, toimistopäällikkö Eero Manner, ylitarkastaja Leo Suoma, vanhempi hallitussihteeri Harri Skog ja nuorempi hallitussihteeri Päivi Kairamo-Hella työministeriöstä, vt. osastopäällikkö Jorma Perälä ja ylitarkastaja Olavi Myllyharju sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Pentti Visanen sisäasiainministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Jukka Kallio työsuojeluhallituksesta, työllistämisen johtaja Marjatta Varanka Keuhkovammaliitosta, ekonomisti Erkki Laukkanen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, varatuomari Jukka Ahtela Suomen Työnantajain Keskusliitosta, työvoimapolitiittinen asiamies Martti Huttunen Liiketyönantajain Keskusliitosta, apulaisosastopäällikkö Markku Lemmetty Akavasta, lakimies Raila Kangasperko Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, neuvottelupäällikkö Martti Reuna Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, hallitusneuvos Kaarina Rautala Valtion työmarkkinalaitoksesta, apulaisjohtaja Risto Voipio Kirkon sopimusvaltuuskunnasta, vs. toimistopäällikkö Riitta-Majja Jouttimäki tasa-arvovaltuutetun toimistosta ja pääsihteeri Eeva-Liisa Tuominen tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden (EFTA-valtiot) sekä Euroopan

talousyhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön sekä niiden jäsenvaltioiden välisen sopimuksen Euroopan talousalueesta sekä EFTA-valtioiden sopimuksen valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta ja sopimuksen EFTA-valtioiden pysyvistä komiteasta.

Hallituksen esityksen mukaan Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) tarkoituksena on luoda yhtenäinen Euroopan talousalue toteuttamalla neljä vapautta eli tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus eräitä poikkeuksia ja siirtymäaikoja lukuun ottamatta yhtä täydellisesti kuin ne toteutetaan Euroopan yhteisössä yhteisön sisämarkkinaohjelman mukaisesti vuoden 1992 loppuun mennessä. Sillä sovitaan myös laajasta yhteistyöstä sellaisilla aloilla kuin tutkimus ja kehitys, ympäristö, koulutus, kuluttajansuojelu ja sosiaalipolitiikka. Yhteistyö Euroopan talousalueella toteutetaan ottamalla käyttöön yhteiset säännöt.

ETA-sopimuksen vaikutukset ulottuvat laajalti yhteiskuntaan. Suomen lainsäädäntö on muutettava sopusointuiseksi sopimuksen määräysten kanssa. Hallituksen esityksen mukaan sopimus ei kuitenkaan sisällä päätöksentekovallan luovuttamista ylikansallisille elimille, vaan viime kädessä lopulliset päätökset pysyvät omissa käsissä. Sopimuksilla hyväksytty säännöstö ei määrää harjoitettavan yhteiskuntapolitiikan sisältöä eikä sopimuksella luoda mitään yhtenäistä politiikkaa.

Hallituksen esityksen mukaan ETA-sopimuksen keskeisenä tavoitteena on parantaa taloudellista tehokkuutta ja sitä kautta kohentaa taloudellisen kasvun edellytyksiä ja työllisyyttä. ETA-sopimuksen yksi keskeinen periaate on poistaa talousalueelta kansalaisuuteen perustuva syrjintä sekä sellaiset esteet, jotka vaikeuttavat työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien vapaata liikkumista ja oleskelua heidän siirtyesseen toiseen valtioon palkattuun työhön tai itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.

Sopimukset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Valiokunta katsoo hallituksen esityksen ja saadun selvityksen perusteella esitykseen sisältyvät sopimukset Suomen kannalta tärkeiksi ja puoltaa niiden hyväksymistä. ETA-sopimuksella on paljon myönteisiä vaikutuksia talouselämään ja samalla valiokunnan toimialaan. Taloudellisen kasvun edellytysten parantuessa, talouden rakenteen vahvistuessa ja tuotannon monipuolistuessa on varsinkin pitkällä tähtäyksellä odotettavissa työttömyyden vähentyvän.

Sopimukset vaativat melko vähän sisällöllisiä muutoksia työoikeuden, työturvallisuuden ja -suojelun sekä muiden työelämän alojen säännöksiin. Useimmat muutosvaatteet johtuvat säätely- ja menettelytapojen sekä pohjoismaisen työelämän ja hallintokulttuurin eroista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edellä mainituista eroista huolimatta sopimusten lopputuloksena tulee keskeisillä työelämän aloilla säilymään vähintään sama taso kuin Suomessa. Useilla aloilla, kuten esimerkiksi työturvallisuudessa tai työsuhdeturvassa, työnantajien, laitevalmistajien ja maahantuojien velvollisuudet lisääntyvät.

Valiokunta korostaa pohjoismaisen työelämän säätely-, päätöksenteko- ja neuvottelujärjestelmän toimivuutta ja joustavuutta. 1950-luvulla avautuneet yhteispohjoismaiset työmarkkinat, joista on saatu erittäin arvokasta tietoa, taitoa ja kokemusta, helpottavat siirtymistä Euroopan yhteisiin työmarkkinoihin.

Valiokunta on 26 päivänä maaliskuuta 1992 antamassaan lausunnossa valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle käsitellyt työllisyyttä, työvoimapolitiikkaa, työelämän säätelyä, työturvallisuutta ja työsuojelua, työvoimapalveluja sekä tasa-arvoasioita. Vastaavanlaisiin asioihin on aiemmin sosiaalivaliokunta ottanut kantaa koskien ETA-sopimuksen tavoitteita. Yleisesti ottaen valiokunnan toimialaa koskevat eduskunnan kannanotot on otettu huomioon. Valiokunta ottaa esille seuraavassa joitain ETA-sopimuksesta ennakoitavissa olevia vaateita, haasteita ja mahdollisia ongelmia.

Työvoiman liikkuvuus

Työvoiman vapaa liikkumisoikeus on keskeisiä ETA-sopimuksen periaatteita. Pohjoismaat virallistivat jo vuonna 1954 sopimuksella yhteisistä työmarkkinoista vanhan pohjoismaisen oikeuden asettua asumaan sekä etsimään ja tekemään työtä missä tahansa Pohjoismaista ilman työ- ja oleskelulupaa. Yli miljoona pohjoismaalaista on käyttänyt liikkumismahdollisuutta hyväkseen. Pohjoismaissa on myös pitkälle kehittynyt yhteisten työmarkkinoiden neuvonta- ja tietojärjestelmä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan EY:n sisäinen työvoiman liikkuvuus on kielen, kulttuurin ja elämäntavan erilaisuuden johdosta ollut vaatimatonta. Vain 1–2 % työntekijöistä on syntynyt toisessa jäsenmaassa. Suurta muutosta ei ole tulevaisuudessaakaan odotettavissa. Sen sijaan Euroopan ulkomaalaisväestön osuus on edelleen kasvussa ollen nyt EY-maissa 4 % ja EFTA-maissa 8 %. Suomessa ulkomaalaisia on vähiten, alle prosentin väestöstä.

Suomeen ei muun muassa sijaintinsa, kielensä ja ilmastonsa takia ole arvioitu kohdistuvan merkittävää muuttopainetta ETA-maista. Valiokunta korostaa työvoiman liikkuvuuden olevan myös voimakkaasti sidoksissa työn ja työvoiman tarjontaan. Valiokunnan mielestä työvoiman liikkumisen esteiden poistamisesta on odotettavissa suomalaisille työntekijöille hyötyä nykyisen huonon työllisyyden aikana.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ETA-alueen työntekijät ovat siirtyessään toiseen maahan työelämässä samojen sääntöjen ja määräysten alaisia kuin ao. maan kansalaiset. Suomessa työehtosopimusjärjestelmä ja sen yleissitovuus vahvistavat tasavertaisen kohtelun periaatetta.

Valiokunta katsoo työntekijän liikkumista määrittävien ETA-säännösten olevan periaatteiltaan ja lähtökohdiltaan selkeitä ja hyväksyttäviä. Tarkoitus on, että kaikki, joilla on työtä tai eläke taikka jotka muutoin tulevat omillaan toimeen, saavat vapaasti valita työskentely- ja asuinpaikkansa. ETA-alueen kansalaiset voivat myös vapaasti hakea toisesta maasta työtä sekä jäädä sinne työhön ja asumaan. Olennaista on, että lähtömaa vastaa työnetsintäajan ja sen jälkeen, ellei työtä löydy, työnhakijan ja hänen perheensä työttömyys- ja muusta sosiaaliturvasta. Vastaanottomaa ei ole velvollinen huolehtimaan toimeentulosta. Vasta kun työsuhde syntyy eli työntekijä on solminut työsopimuksen, hän saa oleskeluoikeuden, jonka osoituksena

hän saa automaattisesti oleskeluluvan. Alle 3 kk:n työskentelyä varten ei tarvita oleskelulupaa, alle vuoden työsuhde oikeuttaa oleskelulupa-an työsuhteen kestoajaksi, mutta muutoin oleskelulupa myönnetään 5 vuodeksi kerrallaan. Työsuhteen synnyttävä työnhakija pääsee tasavertaiseen asemaan (mukaan lukien työsuhteen ehdot, sosiaaliturva, koulutus, järjestäytymisoikeus jne.) vastaanottajamaan kansalaisten kanssa. Työntekijän perhe (aviopuoliso, lapset ja vanhemmat, jos heidän toimentulonsa on työntekijästä riippuvainen) saa automaattisesti oleskeluoikeuden kaikkine siihen liittyvine oikeuksineen. ETA-säännösten mukainen tarkoitus kuitenkin on, että työntekijä edelleen työllään ansaitsee itsensä ja perheensä elatuksen.

Käytännön ongelmat nousevat valiokunnan saaman selvityksen mukaan toisaalta EY:n tuomioistuimen tekemistä sitovista vapaata liikkumista vahvistavista tulkinnoista ja toisaalta suomalaisesta asumiseen perustuvasta sosiaaliturvasta ja sitä koskevan lainsäädännön laveasta vironomaistulkinnasta.

Työntehtäjäaikaa ei ole suoranaisesti EY-säännöksissä rajattu. EY:n tuomioistuimen mukaan EY-asetuksen 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien koordinoinnista määrittelemä 3 kk:n määräaika koskee vain työttömyysturvaetuksien maksamista toiseen jäsenvaltioon. EY:n tuomioistuimen työntekijän vapaata liikkuvuutta vahvistavien ratkaisujen mukaan työnhakijalla on oikeus etsiä töitä kohtuullinen aika. Erään sen ratkaisun mukaan 6 kk:n aikaa pidettiin riittävänä. Jos työnhakija ei kohtuullisen työntehtäjäajan kuluttua ole löytänyt töitä, jäsenvaltio voi periaatteessa karkottaa hänet. EY:n tuomioistuimen tulkinnat ovat kuitenkin näissäkin tapauksissa vapaata liikkuvuutta puoltavia. Jos työnhakija voi osoittaa, että hän edelleen etsii työtä ja että hänellä on selvä mahdollisuus sitä saada, häntä ei voida poistaa maasta.

ETA-sopimuksen mukaan sosiaaliturvasta säädetään kansallisella tasolla. Suomen sosiaalihuoltolain (710/82) ja sen tulkinnan mukaan henkilö voi saada oleskeluoikeuden nojalla toimeentulotukea esimerkiksi tapauksessa, jossa työttömyysturva on riittämätön tai sen maksaminen toisesta maasta on lakannut. Useat sosiaaliturvaetuudet, kuten kansaneläke, sairausvakuutus ja lapsilisät, perustuvat asumiseen. Työttömyysturvassa ansioturva on sidottu 1/2 vuoden työssäolon ja vakuutettunaolon (kassajäsenyys) määräaikaan, mutta perusturva ei vaadi työssäoloa. Tilannetta vai-

keuttaa se, että etuus voi jatkua käytännössä rajattoman pitkän ajan.

Oleskelumaasta maksettavan työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan edellytyksenä olevan toistaiseksi tehdyn työsuhteen kestolle tai työajalle ei ole ETA-säännöissä asetettu selkeää vähimmäisrajaa. Näin ollen vaaraksi saattaa muodostua näennäisten työsuhteiden lisääntyminen.

Ulkomaalaislain (378/91) mukaan oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos hakija on antanut henkilöllisyyttään koskevia tai muita vääriä tietoja taikka salannut seikan, joka olisi saattanut vaikuttaa päätöksen sisältöön. EY:n tuomioistuimen mukaan oleskeluluvan puuttuminen sinänsä ei ole karkotusperuste.

Jos liikkuvuus pysyy vähäisenä, pohjoismaisen eurooppalaista tasoa paremman sosiaaliturvan väärinkäyttäjien määrä jää erittäin pieneksi. ETA-sopimus ei estä myöhemmin tiukentamasta suomalaista sosiaaliturvalainsäädäntöä. Kun kuitenkin ETA-sopimus mahdollistaa oleellisesti suuremman liikkumisen ja kun Suomen on tasavertaisen kohtelun periaatteiden mukaisesti tulevaisuudessa ehkä käytännössä vaikea sitoa etuuksiaan Suomessa tehtyyn työhön taikka Suomessa riittävän pitkään jatkuneeseen asumiseen, olisi valiokunnan esille ottamiin ongelmiin etsittävä mahdollisimman pian kansallisen tason ratkaisut. Tämä poistaisi myös turhia epäluuloja ETA-sopimuksen ympäriltä varsinkin asioissa, jotka ovat suomalaisella lainsäädännöllä päätettävissä.

Saadun selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla työttömyysturvan perusturvan sitominen työssäoloon ja sen keston rajoittaminen. Valiokunta pitää valmistelua oikeansuuntaisena korostaen kuitenkin, ettei suomalaisten saavutettuja oikeuksia tule kohtuuttomasti heikentää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sisäasiainministeriössä on valmisteilla työntekijän liikkuvuuden kannalta olennaisten asuin- ja kotipaikkaoikeutta koskevien säännösten tarkistaminen. Nykyään Suomessa asuvaksi katsotaan väestörekisteriin näin merkitty henkilö. Rekisteriin otetaan vähintään yhden vuoden oleskeluluvan haltija taikka henkilö, joka haluaa asua Suomessa vähintään vuoden. Vaikka valiokunnan mielestä Suomessa työskentelevät ja asuvat henkilöt muutoin ylikansallisen lainsäädännön, sosiaaliturvasopimusten taikka muun syyn takia kuuluvat Suomen työ-, sairausvakuutus- ja sosiaaliturvalainsäädännön

piiriin, eivät he perheenjäsenineen saisi koh-
tuuttoman helposti päästä poikkeuksellisen laa-
jan suomalaisen asumisperusteisen sosiaalitur-
van suojaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös toisaal-
ta ETA-sopimuksen mukaisen perhekäsitteen
laajuuteen verrattuna suomalaiseen lainsäädän-
töön ja toisaalta sen erilaisuuteen eri oikeuksien
yhteydessä.

Työntekijöiden liikkuvuutta säätelevien ETA-
säännösten mukaan, jotka koskevat muun
muassa perheen muuttamista asumaan työnteki-
jän luokse, oleskeluoikeuden myöntämistä ja
oikeutta jäädä maahan työskentelyn jälkeen nii-
hin kytkeytyvine etuuksineen, perheenjäsenellä
tarkoitetaan aviopuolisoa sekä heidän jälkeläisi-
ään, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia,
sekä työntekijän ja hänen aviopuolisonsa suku-
laista ylenevässä polvessa, jos tämä on työnteki-
jän huollettava. Jäsenvaltioiden on helpotettava
muidenkin perheenjäsenten muuttoa, jos nämä
ovat työntekijän huollettavia tai ovat lähtövalti-
ossa asuneet työntekijän taloudessa. Lisäksi on
erikseen säädetty, että työntekijän aviopuolisolla
ja lapsella, joka on alle 21-vuotias tai huolletta-
va, on oikeus ryhtyä mihin tahansa palkattuun
työhön. Jäsenvaltion sellaisen kansalaisen, joka
on tai on ollut työssä toisessa jäsenvaltiossa,
kyseisessä jäsenvaltiossa asuvilla lapsilla on tasa-
vertainen oikeus osallistua peruskoulutukseen,
oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen kou-
lutukseen.

Sosiaaliturvaa koskevien ETA-säännösten
perhekäsite määräytyy lähtökohtaisesti kulloin-
kin sovellettavan lainsäädännön mukaan eli
Suomessa Suomen lainsäädännön mukaan. Jos
kuitenkin lainsäädännössä edellytetään, että per-
heenjäsen asuu työntekijän tai yrittäjän kanssa
samassa taloudessa, tämä edellytys täyttyy asu-
misesta riippumatta, jos taloudellinen riippu-
vuussuhde on olemassa.

Valiokunnan mielestä ao. ministeriöiden on
yhteistyössä ennen sopimuksen voimaantuloa
selvitettävä työntekijän liikkuvuutta koskevien
ETA-säännösten soveltamisongelmat, pyrittävä
niissä selkeisiin ratkaisuihin sekä varmistettava
ohjeistuksella, koulutuksella ja tiedotuksella
mahdollisimman yhtenäisen käytännön muo-
dostuminen.

Työehtosopimukset ja kolmikantaperiaate

EY:ssä työelämää säännellään ja ohjataan
pääasiassa lailla ja yrityskohtaisilla ratkaisuilla,

kun Pohjoismaissa lain rinnalla keskeisenä sään-
telyvälineenä ovat työehtosopimukset. Suomen
työoikeuden työehtosopimuspainotteisuutta ko-
rostaava työehtosopimuslain mukainen työehtosopi-
musten yleisittövyys. Olennainen ero EY-sään-
telyyn on myös se, että työehtosopimuksin on
voitu poiketa lainsäädännön velvoitteista. Vaik-
ka valiokunnan saaman selvityksen mukaan
EY:ssä on selvästi siirrytty työmarkkinajärjestö-
jen roolia korostavaan suuntaan, voidaan edel-
leen pitää tiettyssä määrin avoimena sitä, voiko
työmarkkinajärjestöjen työoikeutta välittömästi
luova asema säilyä nykyisessä laajuudessa.

Valiokunnan mielestä on tärkeää, että työ-
elämän sääntelyn pohjoismaisen mallin, jonka
perustana ovat työehtosopimusjärjestelmä, kol-
mikantaperiaate, luottamusmiesjärjestelmä sekä
työnantajan omistusoikeuteen perustuva mää-
rämisvalta, jatkuvuus on turvattava. Valiokun-
nan mielestä se on sovittavissa EY-maiden
lakipainotteiseen järjestelmään, koska sisältö- ja
tavoite-erot eivät näytä olevan merkittäviä.

Työturvallisuus ja työsuojelu

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan
ETA-sopimus ei työturvallisuuden ja työsuoje-
lun aloilla Suomessa edellytä suuria lainmuutok-
sia, sen sijaan määräyksiä ja valvontamenetelmiä
on uusittava, mutta lopputuloksena on hyvin
paljon samanlainen vaatimustaso.

Valiokunta kiinnittää huomiota seuraaviin
asioihin alan suomalaisen sääntelyn sopeuttami-
sessa. Viranomaisen organisaatio, tehtävät,
työnjako, voimavarat ja kyky kansainvälisten
tehtävien hoitamiseen tulee saattaa vastaamaan
uutta tilannetta. Työsuojeluun liittyviä tuotteita
ja kemikaaleja koskevia valvontamenetelmiä tu-
lee kehittää EY:n mallin mukaisiksi. Työelämän
toimivuuden, luottamuksen ja hyvän työilmapii-
rin säilyttämiseksi on huolehdittava, että uusista
menettelyistä tiedotetaan riittävästi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan
pohjoismaisen kolmikantaisen yhteistyön merki-
tys kasvaa työsuojelusäännösten valmistelussa,
kun EY:ssä on siirrytty uuteen työturvallisuus-
vaatimusten yhdenmukaistamisen menettelyyn. Si-
inä direktiiveissä säädetään ainoastaan oleellisista
turvallisuus- ja muista vaatimuksista. Tuottei-
den tekniset vaatimukset määritellään euroop-
palaisten standardointijärjestöjen standardeissa,
jotka siirretään puolestaan kansallisiksi standar-
deiksi. Tässä järjestöpohjaisessa valmistelussa

on tärkeätä, että viranomaistahojen lisäksi mukana ovat työnantajien, työntekijöiden, kuluttajien ja muiden asianosaistahojen edustajat.

Valiokunta kiinnittää huomiota ETA-sopimuksen tuomaan työturvallisuuden sääntelyn painopistemuutokseen. Työpaikan olosuhteiden valvonnan sijasta keskeiseksi nousee tuotteiden turvallisuusvalvonta ja sen organisointi. Sitovat tuotevalvontasäännöt merkitsevät sitä, että valmistajien taikka maahantuojien on aiempaa tarkemmin huolehdittava tuotteiden dokumentoinnista, käyttöohjeista ja laadunvalvonnasta.

Työllistämistuki

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ETA-sopimuksen valtiontukea koskevat säännökset eivät aiheuta muutoksia kansallisiin sääntöihin työllistämistuesta ja työllisyysperusteisesta avustuksesta. Erityisen tärkeänä valiokunta pitää pitkäaikais-, nuoriso- ja vajaakuntoisuus-työttömyyden sekä alueellisen kehityksen turvaamisen nojalla annetun tuen jatkumista.

Tasa-arvo

ETA-sopimus merkitsee joiltain osin suomalaisten säännösten tiukentamista. Useat sopimukseen sisältyvistä ja liittyvistä tasa-arvoperiaatteista, kuten samapalkkaisuuden vaatimus

samanarvoisesta työstä, ovat käytännössä vaikeasti toteutettavia ja valvottavia. Tiukat ETAsäännökset luovat kuitenkin nykyistä paremman perustan, johon työelämän tasa-arvokysymyksissä voi nojata ja vedota.

Valiokunnan aiemmat kannanotot tasa-arvo-lain periaatteiden noudattamisesta koskien niin sisältöasioita kuin sopimusmenettelyäkin näyttävät pääosin tulleen huomioon otetuiksi. Valiokunta korostaa kuitenkin edelleen pohjoismaisen tasa-arvoajattelun läpiviennin tärkeyttä Euroopan yhteisön kanssa käytävissä neuvotteluissa ja valmistelutyössä, jota naisten tasavertainen edustus neuvottelu- ja valmisteluorganisaatioissa osaltaan tukee.

Voimavarat

Valiokunta kiinnittää huomiota myös ETA-sopimuksen täytäntöönpanon aiheuttamiin kustannuksiin toimialallaan. Saadun selvityksen mukaan välittömät kustannukset työministeriön hallinnonalalla ovat noin 7 miljoonaa markkaa.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että ulkoasiainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman, jäsenet Häkämies, Koistinen, Komi, Kuittinen, Laitinen, Mäkipää

(osittain), Nikula, Rimmi, J. Roos, Taina, Takala (osittain), Viljamaa ja Viljanen sekä varajäsenet Hiltunen (osittain) ja Koskinen.

Eriävä mielipide

Työasiainvaliokunta on lausunnossaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle hallituksen esityksestä Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä puuttunut siihen ongelmaan, mikä muodostuu työvoiman vapaan liikkuvuuden, työsuhteen keston vähimmäisrajan puuttumisen ja suomalaisen korkean sosiaaliturvan puuttumisen yhteensovittamisesta. Mielestäni valiokunnan olisi lausunnossaan tullut päätettyä selkeämmin todeta ongelmat ja vaatia niiden ratkaisemista ennen sopimuksen hyväksymistä.

Suomessa tulee suurimmaksi ongelmaksi muodostumaan Euroopan ulkopuolisten siirtolaisten ohjautuminen muista ETA-maista maahan, sillä em. väestön osuus Euroopassa on 4—8 % ja Suomessa ulkomaalaisten osuus on alle prosenttin. Vapaan liikkuvuuden tullessa ETA-alueella voimaan on erittäin todennäköistä, että ko. väestönosa lähtee ”kokeilemaan” onneaan uusilla alueilla eli Pohjoismaissa ja Suomessa. Kun EY:n tuomioistuin on päätöksissään johdonmukaisesti puoltanut vapaata työnetsimis-oikeutta jopa yli kuuden kuukauden

ajan ja kun työsuhteen kestoksi riittää vaikka vain yksi päivä, muodostuu suomalaisen korkean sosiaaliturvan houkutus liian suureksi aiheuttaen väärinkäytöksiä. Mikäli ETA-sopimus ja siihen liittyvät määräykset tulevat voimaan ilman vastatoimia suomalaisessa lainsäädännössä ja määräyksissä, voi muualta tuleva työnhakija esimerkiksi "ostaa" itselleen lyhyen työsuhteen ja tämän jälkeen jäädä nauttimaan suurenkin perheensä kanssa suomalaisesta sosiaaliturvasta pitkäksi aikaa ilman, että Suomella on EY:n tuomioistuimen tulkintojen ja EY-lainsäädännön nojalla mahdollisuutta puuttua asiaan. Hänen tarvitsee vain osoittaa hakevansa aktiivi-

sesti työtä. Edes rikokseen syyllistyminen ei poista hänen oikeuksiaan suomalaiseen perusturvaan ja perheen sosiaaliin tukimuotoihin.

Mikäli tietävästi valmisteilla olevalla lainsäädännöllä pyritään saamaan esimerkiksi työttömyyden perusturva tiukemmin sidoksiin työssäoloon ja rajoittamaan sen kestoja, on vaarana myös osalla suomalaisista menettää em. perusturva kokonaan tai osittain. Tämänkaltaiset väestöryhmä ovat kotona työtä tehneet, joiden asemaa tulisi mielestäni kuitenkin pyrkiä päinvastoin parantamaan niin eläke-etuuksien kuin työttömyysturvankin osalta.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 1992

Lea Mäkipää